

HVORDAN BLE DET GAMLE TESTAMENTE TIL?

HVORFOR AKKURAT DISSE BØKENE?

ET LITT UOVERSIKTLIG OG KOMPLISERT TEMA

- ▶ Det er i dag ingen enighet mellom bibelforskere om når GTs kanon ble "lukket", og forslagene varierer fra 400 f.Kr. til 100-tallet e.Kr.
- ▶ Dette skyldes få kilder, forskernes tolkninger av disse, og hvor mange en kilde i så fall representerer.
- ▶ Det foregikk en rabbinisk debatt angående noen av skriftene i det 2. årh. e.Kr., og for noen vil dette bety at GT-kanon ikke var lukket da, selv om Esekiel var en av bøkene som ble omtalt, og selv om det ikke er noen tvil om at den allerede var "kanonisert" mange hundre år før dette.
- ▶ Lenge en teori om at kanon var åpen til "synoden i Jamnia" i år 90 e.Kr., men dette har man i stor grad gått bort fra.

**DET ER GODE ARGUMENTER FOR DET
SYN AT HELE GTS KANON VAR LUKKET
FØR DET FØRSTE ÅRHUNDRE E.KR.**

Oskar Skarsaune

“MOSES OG PROFETENE”

- ▶ Matt 5,17: *Tro ikke at jeg er kommet for å oppheve **loven eller profetene!***
- ▶ Luk 24,27: *Og han begynte å utlegge for dem det som står om ham i alle skriftene, helt fra **Moses** av og hos **alle profetene**.*
- ▶ Joh 1,45: *Filip traff Natanael og sa til ham: "Vi har funnet ham som **Moses** har skrevet om i loven, og som også **profetene** har skrevet om: Det er Jesus fra Nasaret, Josefs sønn."*
- ▶ GT + NT:
  - ▶ Ef 2,20: *Dere er bygd opp på apostlenes og **profetenes** grunnvoll, med Kristus Jesus selv som hjørnesteinen.*
  - ▶ Heb 1,1-2: *Mange ganger og på mange måter har Gud i tidligere tider talt til fedrene gjennom **profetene**. Men nå, i disse siste dager, har han talt til oss gjennom Sønnen.*

JØDISK INNDELING AV GT

Loven: 1. Mosebok - 5. Mosebok (5)

Profetene:

Eldre: Jos, Dom, 1-2 Sam, 1-2 Kong (6)

Yngre: Jesaja - Malaki (15)

Skriftene:

Rut, 1-2 Krøn, Esr, Neh, Est, Job, Sal,

Ordsp, Fork, Høys, Klag, Dan (13)

David = profet (Apg 2:30)

Daniel = profet (Matt 24:15)

“MOSES OG PROFETENE”

- ▶ Jødene så på alle forfatterne av sine skrifter som profeter, nettopp fordi de skrev ord fra Gud.
- ▶ Naturlig å tenke at skriftene ble tatt vare på og lagt til en samling i telthelligdommen og senere i tempelet. (5. Mos 31:24-26, Jos 24:26, 2 Kong 22:8, Dan 9:2)
- ▶ Noe redigering i ettertid (nye stedsnavn, noen tilleggskommentarer), trolig i Babylon på 500-tallet. Noen bøker, som Salmene og Ordspråkene, ser også ut til å ha blitt utvidet med tiden. (Sal 72:20, Ordsp 25:1, 30:1, 31:1)

HISTORIKEREN JOSEFUS (37–100 E.KR.)

- ▶ *“Men når det gjelder tiden fra Moses’ død til regjeringstiden til Artaxerxes, kongen av Persia, som regjerte etter Xerxes, skrev Profetene, som levde etter Moses, ned det som skjedde i deres tid...”. (Mot Apion 1.8)*
- ▶ Hevder at de siste skriftene ble skrevet på Artaxerxes' tid, altså ca 425 f.Kr.

HISTORIKEREN JOSEFUS (37–100 E.KR.)

- ▶ Josefus: "For vi har ikke en mengde bøker som er uenige med hverandre og motsier hverandre [som grekerne har], men *kun 22 bøker*, som inneholder hele fortidens historie og som vi med rette tror er guddommelige."
- ▶ 1-2 Samuel, 1-2 Kongebok, 1-2 Krønikebok, Esra-Nehemja, de 12 små profetbøkene = 5 bøker (totalt 24)
- ▶ Noen kirkefedre sier at når jødene regnet sine bøker som 22 (trolig på grunn av de 22 bokstavene i det hebraiske alfabetet) så de på Rut som en del av Dommerne og Klagesangene som en del av Jeremia.
- ▶ Det er sannsynlig at Josefus gjorde det samme, slik at hans *22 bøker = våre 39*.

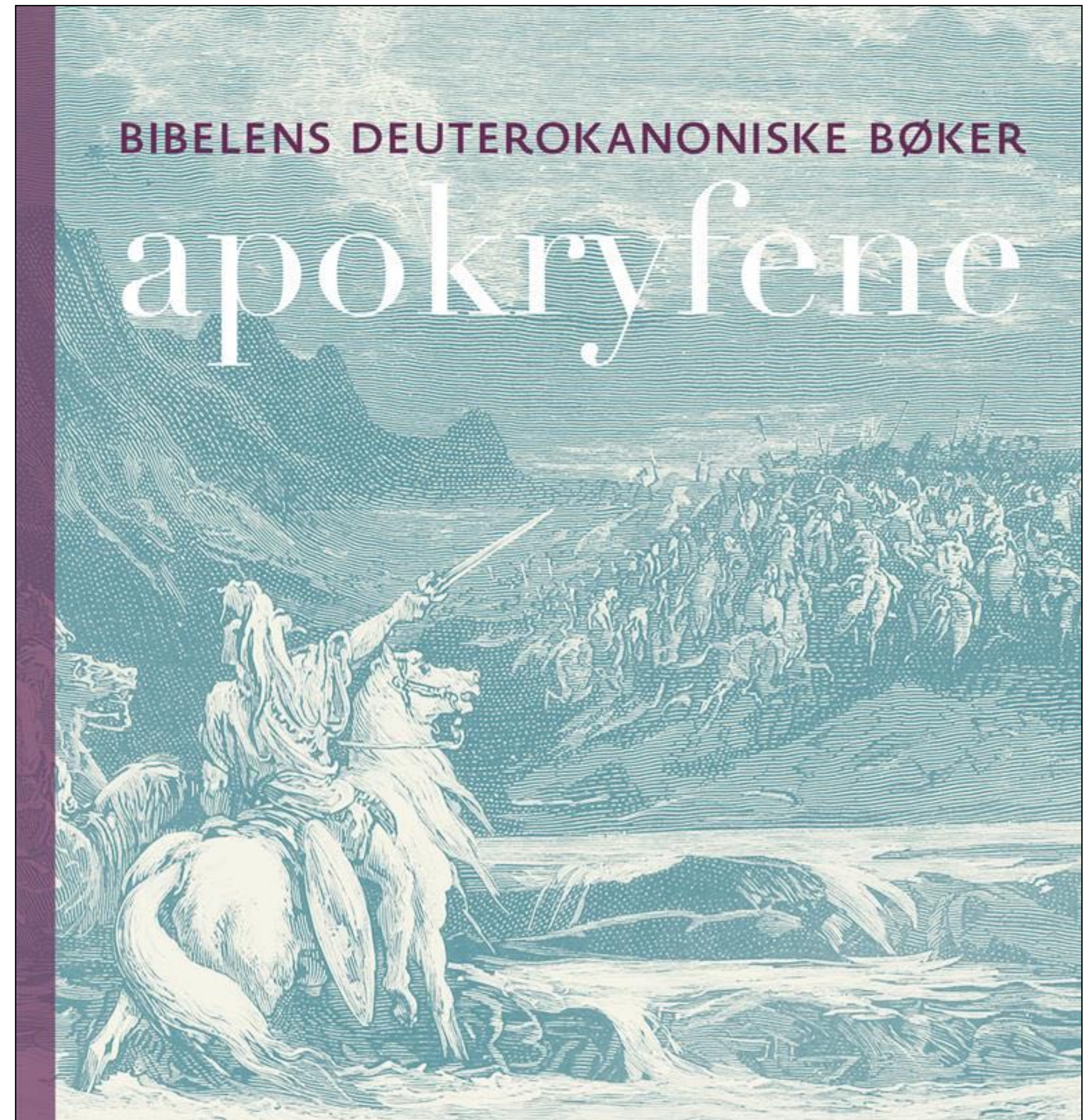
JESUS OG DE JØDISKE LEDERNE

- ▶ Vi finner ingen debatt i evangeliene om hvilke bøker som hadde autoritet. De skriftlærde og fariseerne diskuterer **innholdet** av disse skriftene med Jesus, men de ser ut til å være enige om hvilke bøker som utgjør Guds ord.
- ▶ Også dette tyder på at GT ble avsluttet før Jesu tid.
- ▶ Siden Jesus kalte disse Skriftene for "Guds ord" (Matt 15:6, Joh 10:35), har de kristne gjort det samme.

HVA MED APOKRYFENE?

- ▶ Tobit
- ▶ Judit
- ▶ Visdommens bok
- ▶ Sirak
- ▶ Baruk
- ▶ Jeremias brev
- ▶ Tillegg til Esther
- ▶ Tillegg til Daniel
- ▶ 1 og 2 Makkabeerbok

JØDENES SYN PÅ APOKRYFENE

- ▶ 1. Makkabeerbok omtaler sin egen periode som en tid uten profeter
  - ▶ *Det ble en trengselstid i Israel så stor som det aldri hadde vært fra den dag da det ikke lenger fremstod noen profeter blant dem. (1 Makk 9:27)*
- ▶ 2. Makkabeerbok refererer til "loven og profetene" som en autoritet:
  - ▶ *Han ansporet dem med ord fra loven og profetene og minnet dem også om slagene de allerede hadde utkjempet. Slik økte han deres mot. (2 Makk 15:9)*
- ▶ Josefus: Historien etter Artaxerxes ble ikke ansett å ha samme autoritet fordi det ikke ble skrevet av profeter (*Mot Apion 1.41*). I tillegg skrevet på gresk. De har derfor aldri vært en del av jødernes hellige skrifter.

KIRKENS SYN PÅ APOKRYFENE

- ▶ Aldri sitert i NT!
- ▶ GT uten apokryfene hos kirkefedrene Meliton (180), Origenes (230), Athanasius (360) og Hieronymus (400).
- ▶ Når erklærte Den katolske kirke dem for "hellig skrift" på linje med GT?
  - ▶ 1546!
  - ▶ Trolig som en motreaksjon på at reformatorene mente at GT skulle bestå kun av jødernes hellige skrifter. (Rom 3:2)

HVORDAN BLE DET GAMLE TESTAMENTE TIL?

Historien støtter at GT ble til etter hvert som det ble skrevet, og at de siste bøkene ble skrevet rundt 400 f.Kr.

De ble skrevet av *profeter* som skrev ned ord fra Gud. Det var denne historien Gud ville ha skrevet ned.

Jesus hadde samme GT som oss, og han kalte det Guds ord.

Det viktigste er ikke hvordan det ble til, men at vi kan ha tiltro til det som Guds ord slik Jesus hadde - selv om det er vanskelig å forstå til tider.